

УДК 72.012.721

ВПЛИВ ДИЗАЙНУ СИСТЕМИ ВІЗУАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

ЧЕМАКІНА Октябрина¹, БУЛАТОВ Валерій²,
СЕМЕНЕНКО Анастасія³

^{1,3} Український гуманітарний інститут, Буча, Україна

² Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
bulatov@ugi.edu.ua

Представлено аналіз впливу дизайну системи візуальної інформації на формування інклюзивного середовища. Проаналізовано особливості формування комфортного безбар'єрного середовища. Виявлено, що орієнтування у місті спирається на функціонально-планувальну організацію території та здійснюється через доступність візуальної інформації, яка вимагає відповідності сучасним нормативно-правовим вимогам та потребам всіх груп користувачів. Розглянуто візуально-комунікативну систему в безбар'єрному міському середовищі як складову його предметного простору, що має комплексний характер і об'єднується певними напрямками універсального дизайну відповідно до вимог і потреб умов життєдіяльності.

Ключові слова: *інклюзивне середовище, системи візуальної інформації, особи з обмеженими фізичними можливостями, універсальний дизайн, маломобільні групи населення.*

ВСТУП

За інформацією Всесвітньої організації здоров'я у світі близько мільярда чоловік (майже 15% населення) є інвалідами, а в Україні чисельність осіб з інвалідністю у другій декаді століття становила понад 6 % від загальної чисельності населення. Перебування в місті та сприйняття змісту та інформативності його середовища для людей з інвалідністю веде до величезної кількості соціальних ускладнень, обмеження їх фізичних можливостей, виникнення бар'єрів для повної інтеграції в суспільне життя через недостатню кількість і низьку якість сервісів, недоступність публічних місць (відсутність пандусів, під'їздів тощо), незадовільну якість системи візуального інформування, відсутність доступного, комфортного, функціонально і естетично повноцінного вуличного простору тощо.

Вирішення певної кількості таких проблем включає визначення універсального дизайну середовища разом з його системами візуальної інформації, елементи яких включають спеціальне обладнання носіїв інформації, образні засоби з графічними і шрифтовими композиціями,

колеристичними та світовими сполученнями, малі архітектурні форми без інформативної функції тощо.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є аналіз впливу дизайну системи візуальної інформації на формування інклюзивного середовища.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Дослідження умов перебування інвалідів і маломобільних груп населення в міському середовищі передбачає систематизацію і вивчення специфіки їх потреб із виділенням різних категорій інвалідності; особливостей формування комфортного безбар'єрного середовища; формулювання соціальних, містобудівних, функціонально-планувальних, транспортних та інших вимог і має на меті розробку відповідних принципів і прийомів дизайну разом з його засобами візуальної інформації [1]. До того ж з кінця ХХ століття сформовано принципово нове середовище – інформаційне, візуально-комунікативне, яке надає стабілізуючий вплив в міському середовищі і моделює поведінку людей, що, у свою чергу, вимагає підвищення інформативно-емоційного потенціалу, спеціальних засобів візуалізації та інформування щодо алгоритмів дій для маломобільних груп населення. Тому особливу актуальність набувають питання взаємодії людини з інклюзією із засобами надання інформації, вивчення функціонування і моделювання інформаційної інфраструктури, створення повноцінного безбар'єрного міського середовища [2].

Кількість та якість інформації в безбар'єрному міському середовищі суттєво впливає на просторово-часове сприйняття людини. З плином часу через достатньо швидке моральне старіння змінюються засоби реалізації та дизайн інформаційних носіїв, які постійно вимагають розвитку, поліпшення, модернізації та розширення, але їх необхідна роль — комунікація, передача інформації, організація емоціональної складової відкритих і закритих міських просторів — залишається незмінною [3].

Виникає необхідність покращення ергономічних, технологічних, соціологічних, психофізіологічних характеристик об'єктів середовищного дизайну візуально-комунікативних систем для орієнтування, інформування, регулювання поведінки людини, комфортного безбар'єрного середовища.

Інклюзивний дизайн урахує особливості інвалідності, можливості і бажання осіб, які хочуть жити разом з практично здоровими людьми. Тому безбар'єрне міське середовище, повинно відповідати вимогам сучасного ергодизайну, тобто має бути безперервним – від функціонально-планувальної організації місця проживання із прилеглими ділянками до відкритих просторів міст, житлових осередків, об'єктів наближеного й повсякденного обслуговування, громадських об'єктів тощо [4]. .

Люди з інвалідністю, обмеженими можливостями, маломобільні потребують інтеграції у суспільство, моральної компенсації, задоволення їх соціальних потреб і мають бути включені в усі види життєдіяльності. Ці права забезпечує універсальний дизайн — моделювання безбар'єрного простору у

системі «інвалід-середовище-суспільство» з урахуванням потреб і вимог інвалідів і створення умов для забезпечення фізичного здоров'я та душевної рівноваги.

Концептуальні основи формування інклюзивного середовища засобами універсального дизайну передбачають перш за все забезпечення доступності простору усього середовища життєдіяльності, через це пріоритетність критеріїв проектування безбар'єрного середовища, що спирається на показники всебічної доступності; фізичної безпеки; інформативності; комфортності. Зокрема, вимоги до критерію інформативності передбачають своєчасне розпізнавання орієнтирів, скорочення часу і зусиль на отримання інформації і спрямовують на визначення ведучої ролі візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі.

Візуально-комунікативна система в безбар'єрному міському середовищі вирішується і розглядається як складова його предметного простору, тому має комплексний характер і об'єднується певними напрямками універсального дизайну відповідно до вимог і потреб умов життєдіяльності.

Візуально-комунікативні системи в безбар'єрному міському середовищі передбачають певну типологію знаків: знаки, що ідентифікують визначені місця безбар'єрного міського середовища відповідно до їх функціонально-планувальної організації; знаки, які представлені схемами, мапами, різноманітними інформаційними пристроями тощо; попереджувальні знаки, які сигналізують про місця небезпеки або необхідність обачливих дій тощо.

Потребою часу стає створення маневрених візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі, відповідних до будь-яких змін соціальних запитів. На вирішення цього боку проблеми визначено дві людино-спрямовані підсистеми візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі з відповідними прийомами і засобами, що можуть бути адаптованими у часі, поетапно трансформованими та модернізованими: підсистема візуальних акцентів, яка спирається на функціонально-планувальну організацію середовища і моделює умови і вимоги до виконання дій, які окреслюються фізіологічними вимогами та психо-фізіологічним станом особистостей; інформаційно-комунікативна підсистема, яка використовує функціонально-планувальну організацію, моделює орієнтування людини, виконує керуванням її діями [5].

Подальше дослідження впливу дизайну системи візуальної інформації на формування інклюзивного середовища з орієнтуванням на зазначені результати передбачає: формулювання принципів моделювання візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі; визначення особливих вимог і умов адаптивності візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі; виявлення засобів, прийомів і способів їх реалізації, які відповідають цим вимогам.

ВИСНОВКИ

Моделювання візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі з можливістю їх адаптування при зміні умов і

можливостей користування передбачає орієнтування на функціональну диверсифікацію – можливість використання елементів візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі для різного набору функціональних процесів, що можуть мати передбачені зміни, також включення змін щодо експлуатаційних умов, які залежать від середовищних та містобудівних значень; зовнішньо-природних, технологічних та конструктивно-внутрішніх характеристик; безперервність процесу створення – можливість модернізації елементів візуально-комунікативних систем в безбар'єрному міському середовищі протягом терміну експлуатації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дизайнерська діяльність: системи візуальної інформації : [науково-методичне видання] / Чемакіна О.В. та ін. Київ : УкрНДІ ДЕ, 2017.191 с.
2. Чемакіна О.В., Агеєва Г.М. Інженерний благоустрій населених міст : навч. посіб. Київ : НАУ, 2017. 168 с.
3. Chemakina O.V., Kuzmin A.O. Designing functional planning solutions for hotels of family type in Ukraine. *Engineering sciences: development prospects in countries of Europe at the beginning of the third millennium: collective monograph*. 2018. Vol. 1. P. 426-447.
4. Булатов В.А. Новітні принципи ергономічної організації сучасного місця дизайнера. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2021. № 65.С.10-15.
5. Булатов В.А. Дезінтеграція соціально-значних тематик в умовах війни в Україні на прикладі інклюзивного дизайну. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 53, том 1, 2022. С.268-276.

CHEMAKINA O., BULATOV V., SEMENENKO A.

THE INFLUENCE OF THE DESIGN OF A VISUAL INFORMATION SYSTEM ON THE FORMATION OF AN INCLUSIVE ENVIRONMENT

An analysis of the impact of visual information system design on the formation of an inclusive environment is presented. The peculiarities of the formation of a comfortable barrier-free environment are analyzed. It was found that orientation in the city is based on the functional and planning organization of the territory and is carried out through the availability of visual information, which requires compliance with modern regulatory and legal requirements and the needs of all groups of users. The visual-communicative system in a barrier-free urban environment is considered as a component of its subject space, which has a complex character and is united by certain directions of universal design in accordance with the requirements and needs of living conditions.

Key words: *inclusive environment, visual information systems, people with physical disabilities, universal design, low-mobility population groups.*